

Hegedűs Szilárd – Molnár Petronella

Felsőoktatási intézmények gazdálkodása 2016-2019 között, kitekintéssel a felsőoktatási modellváltás várható költségvetési hatásaira

Management of Higher Education Institutions from 2016- 2019 with an Outlook on the Expected Budgetary Impact of the Change in the Higher Education Model

Összefoglalás

A tanulmány aktualitását a felsőoktatás nagy horderejű változása adja, hiszen 2019-től elkezdődött a felsőoktatás átalakítása. Az átalakítás kapcsán pilot projektnek volt tekinthető a Budapesti Corvinus Egyetem példája, a továbbiakban azonban más-más módon valósult meg a modellváltás. Az elemzésünket pénzügyi, közpénzügyi szempontból végeztük el, amely fókuszában a modellváltást és pandémiát megelőző évek gazdálkodása volt. Ezzel összefüggésben a hazai felsőoktatás működési állapotjellemezőit mértük fel és értékeltük. A másik kutatási cél a modellváltás kapcsán törvényileg meghatározott, közszolgáltatási szerződésekben lefektetett támogatási összegek vizsgálata. Ezen a területen végeztünk összehasonlítást a korábbi költségvetési pozíciókkal.

Journal of Economic Literature (JEL) kódok: I23, I28, I21

Kulcsszavak: felsőoktatás, modellváltás, költségvetés, elemzés

Summary

The objective of the study is given by the far-reaching changes in higher education, since the restructuring of higher education began in 2019. In connection with the transformation, the example of the Corvinus University of Budapest could be considered a pilot project, but in the following the model change took place in different ways. Our analysis was carried out from a financial and public finance point of view, focusing on the management of the years before the change of model and the COVID-19 pandemic, in connection with which we assessed and evaluated the operational characteristics of Hungarian higher education. The

DR. HEGEDŰS SZILÁRD, PhD, főiskolai docens, Budapesti Gazdasági Egyetem (hegedus.szilard@uni-bge.hu); DR. MOLNÁR PETRONELLA, PhD, adjunktus, Budapesti Gazdasági Egyetem (molnar.petronella@uni-bge.hu).

other research goal was to examine the statutory subsidy amounts set out in the public service contracts in connection with the model change and to make a comparison with previous budget positions.

Journal of Economic Literature (JEL) codes: I23, I28, I21

Keywords: higher education, model change, budget, analysis

BEVEZETÉS

A felsőoktatás meghatározó szerepkörrel bír a nemzetgazdaság munkaerőbázisának biztosításában, továbbá az ország tudástőkéjének felhalmozásában és kihat az innovációs potenciálra is. A felsőoktatási intézmények jelentős része, amely állami fenntartású volt, költségvetési rend szerint gazdálkodott az általunk vizsgált 2016-2019 közötti időszakban. E tényező a közpénzekkel való gazdálkodás okán erősen szabályozott, ellenőrzött működést tett lehetővé, amelyet a kancellári rendszer is támogatni hivatott. Nagy horderejű változás volt, hogy a Budapesti Corvinus Egyetem a modellváltás mellett döntött, amely állami tőkejuttatás formájában valósult meg. Ezt követte a 2020-as és 2021-es évben az állami intézmények közül még 20 modellváltás. A modellváltások közös vonása, hogy

- a törvény erejénél fogva valósultak meg,
- a létrejövő közérdekű közfeladatot ellátó alapítványok látják el a fenntartói feladatokat,
- emellett vagyonyjuttatásban is részesültek a modellváltó egyetemek.

További eleme a váltásnak, hogy a korábbinál jelentősen nagyobb állami támogatás került megállapításra, azonban ehhez szakmai és minőségi feltételek is kapcsolódnak. Természetesen minden változásnak akadnak ellenzői is, kritikák kerültek megfogalmazásra az irányítási modellre, a munkavállalói jogok csorbulására és Munka törvénykönyve alá kerülése vonatkozásában. A tanulmány főként pénzügyi-számviteli fókuszú, amely kapcsán a felsőoktatási intézmények beszámolóját vizsgáltuk meg, valamint a költségvetési pozíciókat vettük górcső alá. A tanulmányból képet kaphatunk arról, hogy a modellváltó és az állami fenntartásban maradó intézmények milyen gazdálkodási jellemzőkkel bírtak a modellváltás előtti időszakban, és milyen költségvetéssel számolhatnak 2022-2026 között.

A FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNYEK KORÁBBI REFORMJAI NEMZETKÖZI SZINTEN

Jelentősen megnőtt az elmúlt évtizedekben az oktatás szerepe a világ számos országában. A közgazdaságtan szerint összefüggés mutatható ki a társadalom képzettségi szintje, valamint a gazdasági, kulturális, és a politikai fejlődés gyorsasága között (McMahon, 2002).

Az 1970-es évektől kezdve gyors emelkedésnek indult a felsőoktatásban résztvevő hallgatók száma. Ennek okai (Johnston, 1998 és Baar, 2004 szerint): a középiskolai és felső-középfokú oktatási korábbi terjeszkedése, a fejlődő technológia révén az ismeretek gyors avulása, így az idősebb társadalom megjelenése a felsőoktatásban, illetve a képzettebb munkaerő iránti szükséglet emelkedése, a tanulók felsőoktatásban eltöltött idejének, valamint a tanulás, mint fogyasztási jószág, azaz a kikapcsolódás iránti igény növekedése.

A felsőoktatási intézmények finanszírozási reformjának három intézkedését különböztette meg Johnstone (1998). Ezen három terület, hogy a felsőoktatási szektor finanszírozásába magánforrásokat vontak be, radikálisan újrastrukturáltak a felsőoktatási rendszert, továbbá új elosztási mechanizmusokat vezettek be, s emellett a forrásfelhasználás központi felügyeletét redukálták.

Az Európai reformok között az Eurydice (2000) tanulmány szerint négy főbb intézkedést találunk. Ilyen intézkedések a kötetlen felhasználású, egyösszegű támogatások, a szerződésen alapuló finanszírozás, valamint a tandíjak bevezetése. A negyedik terület pedig egy olyan objektív elosztási módszer, melyben a finanszírozás alapja a hallgatói létszám, illetve más output mérőszámok. Kováts (2019) tanulmányában írja, hogy az európai felsőoktatási intézmények mind nagyobb szabadságot kaptak a belső struktúrájuk alakításában, ugyanakkor elterjedt a külső érintettek bevonása az újonnan megalakult pénzügyi és stratégiai döntéshozó testületekbe. A felsőoktatási intézmények autonómiája alatt főképp az akadémiai autonómia erősödött, kis mértékben a pénzügyi, humán-erőforrási terület autonómiája (Pruvot – Estermann, 2017). Európában jellemző volt az elmúlt időszakban a teljesítménymegállapodások megjelenése, amely új felügyeleti eszköz volt (Verhoest et al., 2012). Ezek a megállapodások az állam és az felsőoktatási intézmények között jönnek létre, ahol rögzítik egy adott időszak alatt elérendő célokat, s a célok megvalósulását mérő mutatókat és ezek peremfeltételeit. De Boer és szerzőtársai (2015) tanulmány szerint a teljesítménymegállapodásokkal több cél is megvalósítható. Ilyen például a felsőoktatási intézmények egymás közötti együttműködésének javítása, a felsőoktatási intézmények eredményességének és hatékonyságának erősítése, egyértelműbb elvárások megfogalmazása az intézmények felé.

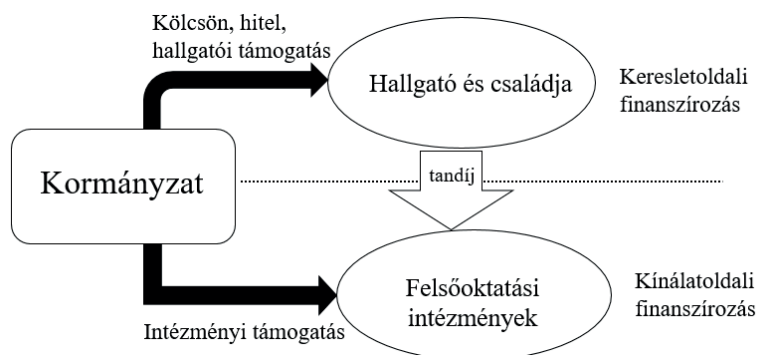
Kínában is évek óta folyamatos a felsőoktatási szektor reformja. A 2000-es években jelentősen megnőtt a felsőoktatásban tanulók száma (pl. 2001-es évet az 1998-as évhez viszonyítva ez a növekedés 89 százalékos volt), intézményeket vontak össze, illetve bevezették az önfinanszírozást (korábban minden egyetem állami fedezetű volt). Megreformálták az egyetemen oktatók követelményrendszerét, s növekedtek a külföldi egyetemekkel való együttműködések mértéke (Ouyang, 2004). Japán a 2000-es években észlelte a csökkenő népességének hatását a felsőoktatási rendszerére vonatkozóan. Annak eredményeképp, hogy minél több hallgatót vonzzon be ez a szektor, illetve, hogy a fejlődő országok szintjére hozza a felsőoktatási rendszerének színvonalát, reformokat hajtott végre (Doyon, 2001).

Jól látható, hogy az évek során számos országban megvalósult a felsőoktatási szektor reformja, ugyanakkor kutatások alátámasztják, hogy még mindig lehet fejleszteni a rendszeren (Doyon, 2001; Capano et al., 2016).

A FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNYEK FINANSZÍROZÁSÁNAK ALAPMODELLJEI

A finanszírozással kapcsolatban alapvető kérdés, hogy ki fedezze a felsőoktatás költségeit. A finanszírozási modellek két csoportja a keresleti- és a kínálati finanszírozás (1. ábra).

1. ábra: Felsőoktatási finanszírozási modellek

Forrás: Kováts, 2006

A keresleti finanszírozásnál a hallgatók kapják meg a finanszírozási forrásokat és közvetlenül rajtuk keresztül történik a felsőoktatási intézmény finanszírozása, míg a kínálati finanszírozás esetében az államtól közvetlenül kapják a forrást az intézmények.

Keresletoldali finanszírozási modellek közé tartozik a piaci modell és a kvázipiaci modell. A piaci modellben a felsőoktatási intézmények finanszírozását a hallgatók vagy a magánszféra más képviselői végzik, a kormányzat nem juttat pénzeszközöket az intézménynek. A hallgatók szabadon dönthetnek, hogy mely képzést tudják és érdemes finanszírozni, éppen ezért az intézmény nyitott a hallgatók felé, ezért törekszik arra, hogy minél több információt nyújtson a hallgatók számára. A felsőoktatási intézmény maga döntheti el, hogy milyen képzéseket indít, és meghatározhatja, hogy ezeknek mennyi a tandíja. Ezáltal a felsőoktatási szektor sokszínűvé válik, melynek eredményeképp a kereslet és kínálat gyorsabban és hatékonyabban találkozik (Albrecht–Ziderman, 1992). Ezen modell esetében a hátrányos társadalmi helyzetből érkezők a felsőoktatásból kiszorulnak, mert nem képesek kifizetni a tandíjat. Az állam ugyan nem nyújt forrást az intézményeknek, de feladata, mérsékelni az intézmények közötti versenytorzító hatásait, melyek az információs aszimmetriából, tőkekorlátokból és a monopóliumok létrejöttéből eredhetnek (Barr, 2004). A kvázipiaci modellnél a hallgatók kapják az állami támogatást. Ez esetben a hallgatók versengenek a támogatásért, mivel azt közvetlenül az államtól kapják, ugyanakkor a felsőoktatási intézmények is versengenek a hallgatókért, hogy forráshoz jussanak (Albrecht–Ziderman, 1992). A hallgató szabadon választ képzést, illetve az intézmény szabadon határozza meg a képzések árait. Ennek eredményeképpen igény van a minőség növelésére, ugyanis a minőség növekedésével az árak is növelhetők.

Kínálatoldali finanszírozási modellek a tárgyalásos intézményfinanszírozás, a képlet szerinti finanszírozás, az inputfinanszírozás és az outputfinanszírozás. A tárgyalásos intézményfinanszírozás esetében a felsőoktatási intézmény és a finanszírozó szervezet tárgyalásának az eredménye a források nagysága. Ezeket a tárgyalásokat évről évre végzik (Bara, 2000). A modellnek nincs ösztönző hatása, mert nincs összhangban a támogatás nagysága az elvégzett tevékenységgel. A kormányzatnak azonban hatása van arra, hogy ki kerülhet be a felsőoktatásba. A diákok bekerülését a teljesítményük befolyásolja. A tárgyalási stratégiák része az intézmény létjogosultságának kérdése, éppen ezért számos oktatót alkalmaznak a felsőoktatási intézmények. A képlet szerinti finanszírozás modelljének több változata alakult ki az évek alatt. A támogatást jellemzően a tevékenységek inputjai vagy outputjai, azok mutatói határozzák meg. Ez a modell folyamatos és pontos adatszolgáltatást igényel, amely nem mindig egyszerű, kifejezetten akkor nem, ha az intézmények manipulálni akarják a számokat (Jongbloed, 2003). Inputfinanszírozásnál a finanszírozó megbecsüli az intézmény kiadásait, különbözőmutatók (pl. hallgatói létszám, foglalkoztatottak száma) segítségével. A finanszírozás alapja egy hallgató költségének meghatározása egy időperiódusban. A modell alkalmazásánál a kormányzat igényei a meghatározóak, és nem pedig a hallgatói- és munkaerőpiaci igények. Az intézménynek ezáltal az a célja, hogy minél több hallgatója legyen és ezáltal több forráshoz jusson, a minőség pedig háttérbe szorul. A rendszer másik problémája, hogy a hallgatókat alapvetően nem ösztönzi, hogy képzési időn belül befejezzék a tanulmányaikat. (Magyarországon 2012 óta az államilag finanszírozott képzésben a hallgatókkal hallgatói szerződést kötnek, hogy időben befejezzék a tanulmányaikat. Ennek hiányában vissza kell fizetni a képzési díjat.) Outputfinanszírozásnál az outputváltozók segítségével becsülik meg az intézményi költségeket és ennek figyelembe vételével történik a támogatás folyósítása is. Ilyen outputváltozó a szerzett kreditek, a sikeres vizsgateljesítések, vagy éppen a kibocsátott diplomák száma. Ez a finanszírozás ugyan javíthatja a hatékonyságot, de a minőség rovására is mehet. Mivel az intézmények törekednek a jobb végzettségi mutatók elérésére, így figyelembe veszik a hallgatók igényeit is (Kováts, 2006). A felsőoktatás költségvetési hatásait több oldalról meg tudjuk közelíteni, egy felelől költség-haszon elemzéssel, másrészt potenciális adózási szempontból.

A magyar felsőoktatási intézmények finanszírozásának jogszabályi háttere

2010 után a magyar gazdaságpolitikában egy széleskörű közpénzügyi reform ment végbe (Lentner – Nagy, 2021; Lentner et al., 2020; Kolozsi et al., 2017; Lentner, 2015). A 2010 óta regnáló állam számos intézkedést vezetett be, melynek eredményeképp a közpénzek hatékonyabb felhasználása valósul meg, szigorúbb szabályozási környezet került kialakításra az állami intézményekre vonatkozóan, illetve több a vállalkozásokat és családokat támogató rendelkezést vezettek be (Sági et al., 2017; Domokos–Pulay, 2020; Lentner–Hegedűs, 2021). A reform eredményeképp, valamint a nemzeti felsőoktatásról szóló 2011. évi CCIV. törvény bevezetésével a felsőoktatás finanszírozási rendszere is jelentősen átalakult. Ezen törvény értelmében a felsőoktatási intézmények számára az állam elsődlegesen a fenntartókon keresztül, s másodlagosan közvetlenül nyújt támogatást. Az állami támogatáson túlmenően ugyanakkor a felsőoktatási intézmények a gazdálkodási tevékenységükből származó bevételekkel, valamint a költségtérítéses hallgatók befizetéseivel is gazdálkodnak.

A 389/2016. (XII.2) kormányrendelet szabályozza a felsőoktatási intézmények alaptevékenységének finanszírozását. Az egy hallgatóra jutó intézményi alaptámogatás összegét ezen kormányrendelet 1. számú melléklete tartalmazza. A támogatás összege szakokra, alap-és mesterképzésre, felsőoktatási szakképzésre, illetve doktori képzésre van megállapítva. Az állam kiegészítő támogatást ad az összes fogyatékossgal élő hallgató után. Az állam emellett egyéb, normatív alapon meghatározott támogatásokat is nyújt az intézmények számára, ilyen például a kollégiumi, diákotthoni elhelyezés, a lakhatási támogatás, a tankönyv- és jegyzettámogatás, az ösztöndíj támogatás vagy a sport- és kulturális tevékenységek támogatása. Egyedi megállapodások vagy pályázatok útján a felsőoktatási intézmények további forráshoz is juthatnak. 2021. szeptemberétől új, három pillérré épülő finanszírozási struktúrát vezetett be a kormány a magyar felsőoktatási intézményekben. Az állam nem csak az oktatás költségeit téríti meg hallgatóarányosan, hanem külön finanszírozza a kutatási tevékenységet, valamint az infrastruktúra fenntartását (példának okáért a Budapesti Gazdasági Egyetem zuglói kampuszán felépülő új központi könyvtár és hallgatói centrum¹).

A modellváltás előzményei és a modellváltó intézmények

Az elmúlt évtizedekben jelentősen előtérbe kerültek a felsőoktatás-politikára irányuló kutatások mind hazai, mind nemzetközi szinten (néhány fontosabb kutatás: Barakonyi, 2009; Clark, 1983; Derényi, 2020; Gronitzka et al., 2017; Veres, 2016a). Derényi (2020) kutatásából kiderül, hogy a modellváltás ötlete nem új keletű. Az 1993-as felsőoktatási törvényt előkészítő tervezet szerint felmerült a köztisztületi vagy alapítványi tulajdonforma az egyetemek számára, végül ez nem került elfogadásra (Király et al., 1991, idézi Veres, 2016b). Az Országgyűlés egy határozatot fogadott el, miszerint „...*hosszabb távon ki kell dolgozni a közalapítványi tulajdonba adás feltételeit, hogy mód nyíljon a ráfordításigény mérséklésére és központi költségvetési támogatáson túli források fokozottabb bevonására.*”² Több évig nem készült el ez a kidolgozás.

Az első modellváltók között volt a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem, amely az egyetemi campus fejlődésével egyidőben valósult meg, illetve a Budapesti Corvinus Egyetem. 2018-ban jelent meg az a kormányhatározat, amely a Budapesti Corvinus Egyetem fenntartó váltásáról rendelkezett.³

Az Állami Számvevőszék több modellváltó egyetem gazdálkodását vizsgálta, és a számvevők arra a megállapításra jutottak, hogy a vizsgált időszakban a felsőoktatási intézmények nem biztosították a nemzeti vagyoni megőrzését és védelmét, s ezért szükséges volt a tulajdonosi joggyakorlás kereteinek megerősítése (ÁSZ, 2021).

1. táblázat: Modellváltó intézmények Magyarországon

Modellváltás éve	Egyetem
2019	Budapesti Corvinus Egyetem
	Moholy-Nagy Művészeti Egyetem
	Széchenyi István Egyetem
2020	Neumann János Egyetem
	Miskolci Egyetem
	Állatorvostudományi Egyetem
	Soproni Egyetem
	Színház- és Filmművészeti Egyetem
	Szent István Egyetem
	Pannon Egyetem
2021	Budapesti Gazdasági Egyetem
	Debreceni Egyetem
	Dunaújvárosi Egyetem
	Magyar Táncművészeti Egyetem
	Nyíregyházi Egyetem
	Óbudai Egyetem
	Pécsi Tudományegyetem
	Semmelweis Egyetem
	Szegedi Tudományegyetem
	Testnevelési Egyetem

Forrás: Saját szerkesztés, 2022.

ANYAG ÉS MÓDSZERTAN

Az adatok forrása a Bureau Van Dijk Orbis adatbázisa volt, a szelekciónál szempont volt, hogy az intézmény állami felsőoktatási intézmény legyen, illetve minden vizsgált változó rendelkezésre álljon a 2016-2019 közötti időszakban. A kutatás két fő célt fogalmazott meg. Az első cél, hogy megvizsgáljuk a mintába került állami fenntartású felsőoktatási intézmények gazdálkodását 2016. és 2019. között. A vizsgált időhorizont mellett szól, hogy 2016-tól kezdődött béremelés a szektorban, másrészt a 2019-es év volt a pandémia előtti utolsó év. A vizsgált változók a következők voltak:

- befektetett eszközök (BEFE)
- forgóeszközök (FE)
- mérlegfőösszeg vagy összes eszköz (ÖE)
- saját tőke (ST)

- hosszú lejáratú kötelezettségek (HLK)
- rövid lejáratú kötelezettségek (RLK)
- működési bevételek (MB)
- tevékenység eredménye (TeVer)
- mérleg szerinti eredmény (MSZE).

A vizsgált változókkal leíró statisztikai elemzéseket végeztünk el, amelyben az átlagot, szórást, medián, minimális és maximális értéket, továbbá tizedelőket vagy idegen szóval percentiliseket vettük górcső alá.

A vizsgált változókból mutatókat is készítettünk a 2019-es évre, amelyek a következők voltak:

- működés eredményessége (MmT, számítása: működési bevételek / mérleg szerinti eredmény; amennyiben pozitív értékű, úgy kedvező, ellenkező esetben kockázati tényező);
- saját tőke változása (STv, számítása: saját tőke tárgyévi értéke / előző évi értéke; amennyiben 1-nél nagyobb kedvező, amennyiben negatív kockázati tényező);
- saját tőke aránya (Star, számítása: saját tőke / összes forrás; 60% felett kedvező, alatt kockázati tényező);
- eszközhatékonyság (Ehat, számítása: működési bevétel / tárgyi eszközök; 1-nél nagyobb értéke kedvező, alatta kockázati tényező);
- likviditási mutató (LM, számítása: forgóeszközök / rövid lejáratú kötelezettségek; 1,3-nál nagyobb érték pozitív, alacsonyabb negatív).

A kapott kockázati pontok esetén pozitív értéknél 1 pontot kap az adott tényezőre az intézmény, amennyiben negatív, vagyis kockázati tényező, úgy 0 pontot. Ezt követően az 5 tényező pontszáma összesítésre került, és öttel került osztásra, ezzel határoztuk meg kockázati pontértékét. A kapott kategória változóra keresztábra elemzést végeztünk el, amellyel célunk, hogy megvizsgáljuk, hogy a modellváltó felsőoktatási intézmények, vagy az állami fenntartásban maradó intézmények működtek jobban a vizsgált időszakban.

A másik kutatási kérdésünk az volt, hogy a 2021. évi CIII. törvény 1. mellékletében meghatározott támogatási összegek milyen hatással lesznek a modellváltó felsőoktatási intézmények költségvetésére a 2021.12.31-i jogszabályállapot alapján. Ezzel összefüggésben a vizsgált változók a következők voltak:

- Támogatási szerződésben szereplő összeg (TÁM)
- Finanszírozási differencia (DIF, számítása: 2022-es megállapított támogatás – 2019. évi működési bevétel)
- Becsült 2022-es költségvetés (KTGv22, amely számítása a 2019-es működési bevétel és a 2022-es megállapított támogatás összege)
- Bevétel változása (Bval, számítása: 2022-es megállapított támogatás / 2019-es működési bevétel).

A változók elemzésénél leíró statisztikai módszereket alkalmaztunk, amelyek helyzetmutatói megegyeznek az első kutatási kérdéskörnél taglaltakkal.

A következőkben a minta összetételét mutatjuk be, a nemzeti felsőoktatásról szóló törvényt alapul véve. A magyar felsőoktatásban az állami intézmények aránya 10%-os, a minta esetéből ezen arány 21%-os mértékű. A nem állami egyetemek 38%-os részesedéssel bírnak, a minta 63%-os arányával szemben. Szinte megegyezik az arány a nem állami alkalmazott tudományok egyeteme státusszal rendelkező intézmények esetében. A minta nem tartalmaz nem állami főiskolát, ugyanakkor ebben a kategóriában nem is valósult meg modellváltás. A mintában a vidéki intézmények vannak többségben, szemben az országos részarányal.

2. táblázat: A mintába került felsőoktatási intézmények megoszlása

Intézmény státusza					
Kategória	Minta db szám	%-ban	Teljes sokaság db szám	%-ban	Minta aránya a sokaságon belül %-ban
Állami egyetemek	4	17%	5	8%	80%
Nem állami egyetemek	15	63%	24	38%	63%
Nem állami alkalmazott tudományok egyetemei	4	17%	10	16%	40%
Állami főiskolák	1	4%	1	2%	100%
Nem állami főiskolák	0	0%	24	38%	0%
Összesen	24	100%	64	100%	38%
Székhely					
Válasz	Minta db szám	%	Teljes sokaság db szám	%	
Budapest	11	46%	34	53%	32%
Vidék	13	54%	30	47%	43%
Modellváltás					
Válasz	Minta db szám	%	Teljes sokaság db szám	%	
Igen	19	79%	22	34%	86%
Nem	5	21%	42	66%	12%

Forrás: Saját kutatás, 2022

Ezen túlmenően megállapítható, a modellváltó felsőoktatási intézmények a minta 86%-át teszik ki. A minta ebből a szempontból megfelelően prezentálja a hazai felsőoktatási kört, a legnagyobb lefedettség a modellváltás vonatkozásában áll fenn. Továbbiakban ennek a tényezőnek mentén fogunk vizsgálni.

EREDMÉNYEK

Az elemzést a mintába került felsőoktatási intézmények mérlegének eszközoldalának elemzésével kezdjük (3.táblázat).

3. táblázat: *Eszközoldal leíró statisztikái a mintába került felsőoktatási intézményeknél (mrd Ft-ban)*

	BEFE2019	BEFE2018	BEFE2017	BEFE2016	FE2019	FE2018	FE2017	FE2016	ÖE2019	ÖE2018	ÖE2017	ÖE2016	
Átlag	25,27	23,5	22,61	20,89	14,69	14,96	14,87	12,33	39,96	38,46	37,49	33,22	
Medián	13,63	12,15	11,79	11,48	7	7,82	9,16	8,45	17,51	17,8	17,49	16,47	
Szórás	26,02	24,43	23,48	21,25	20,31	20,53	20,35	14,43	45	43,52	42,49	34,84	
min	0,65	0,28	0,42	0,68	0,7	0,53	0,5	0,12	1,7	1,37	1,38	1,24	
max	97,34	90,74	87,99	73,47	89,7	92,22	93,69	62,53	187	183	181,7	136	
Tizedek	10	1,46	1,41	1,41	2,03	0,89	1,06	0,89	0,61	2,35	2,2	2,08	2,93
	20	5,7	5,06	5,12	3,91	1,29	1,46	1,2	1,06	8,99	8,9	8,28	5,88
	30	8,71	9,47	8,59	6,57	2,97	3,43	3,24	2,06	11,18	14,31	12,98	10,17
	40	10,01	10,62	9,66	9,61	4,41	5,49	4,67	3,81	16,78	16,21	15,69	14,59
	50	13,63	12,15	11,79	11,48	7	7,82	9,16	8,45	17,51	17,8	17,49	16,47
	60	20,91	14,07	13,38	16,03	10,11	9,39	11,08	12,67	32,96	23,41	25,45	29,96
	70	30,73	28,77	26,66	26,3	13,04	13,42	15,37	17,03	49,76	49,79	47,71	45,55
	80	49,65	47,93	45,04	39,01	29,67	29,3	27,75	22,35	72,26	70,31	66,51	59,76
	90	68,22	64,39	61,79	62,84	40,82	39,3	37,51	27,85	106,1	102,8	97,67	89,75

Forrás: Saját kutatás, 2022

A befektetett eszközök állománya a vizsgált időszakban jelentősen emelkedett, 481 milliárd Ft-ról 606 milliárd Ft-ra. A növekedés folyamatos volt, azonban a legnagyobb növekedés 2017-ben történt, amikor jelentős Uniós támogatást kapott a szektor pályázatokon keresztül. A befektetett eszközök átlagos értéke is növekedett, ám a medián értéke ettől számottevően elmarad, a szórás meghaladja az átlag értékét, ebből leszűrhető, hogy számottevő méretbeli különbségek vannak a vizsgált mintában. Ezt megerősíti, ha a terjedelmet vizsgáljuk: a minimum és a maximum érték közötti különbség jelentős. Ennek oka természetesen az intézmény profiljából, hallgatói létszámából, valamint regionális vagy országos szerepköréből adódik, emellett üzemgazdasági szempontból eszközigényes, ingatlanigényes tevékenység a felsőoktatás. Ennek oka, hogy vannak többkarú intézmények, amelyek számottevően több ingatlanal gazdálkodnak. Jelentős eszközigenyvel rendelkezik az orvosi, műszaki, agrár felsőoktatás. A forgóeszközök állománya aggregált értéken 2019-ig növekedett (284 milliárd Ft-ról 359 milli-

árd Ft-ra), a vizsgált utolsó évre kismértékű csökkenés volt megfigyelhető. Az állomány elemzésénél hasonló tendencia figyelhető meg a befektetett eszközöknél leírtaknál, számottevő szóródás figyelhető meg az adatoknál, jelentős a terjedelem is. A forgóeszközök között meghatározó a pénzeszközök állománya, ezen túlmenően a vevőállomány meghatározó, amely megduplázódott a vizsgált időszakban. E tényező a támogatások, illetve a tandíjak emelkedésével lehet összefüggésben. A mintába került felsőoktatási intézmények vagyona, mérlegfőösszege 2016-os 765 milliárd Ft-ról 959 milliárd Ft-ra emelkedett, azzal, hogy a növekedés minden évben dinamikus maradt. A legnagyobb növekedés 2016 és 2017 között valósult meg. Nem meglepő módon jelentős szóródás figyelhető meg a mintába került felsőoktatási intézmények között, ez a korábbiakban taglalt tényezőkből eredeztethető.

4. táblázat: *Forrásoldal leíró statisztikái a mintába került felsőoktatási intézményeknél (mrd Ft-ban)*

	ST2019	ST2018	ST2017	ST2016	HLK2019	HLK2018	HLK2017	HLK2016	RLK2019	RLK2018	RLK2017	RLK2016	
Átlag	27,54	25,37	24,01	22,92	0,53	0,38	0,44	0,24	11,89	12,71	13,03	10,06	
Medián	14,34	13,25	12,48	12,65	0,08	0,01	0	0,01	4,77	6,17	6,2	3,81	
Szórás	30,01	27,86	26,28	23,05	1,21	1,06	1,18	0,64	16,46	17,29	17,69	13,02	
min	0,1	0,3	0,37	1,07	0	0	0	0	0,11	0,03	0,09	0,12	
max	110,7	103,5	100,5	84,96	4,52	4,93	4,39	2,73	76,31	79,4	81,1	51,03	
Tizedek	10	1,66	1,86	1,86	2,68	0	0	0	1,04	0,86	0,68	0,16	
	20	3,91	5,35	6,89	4,75	0	0	0	1,96	2,19	1,9	1,18	
	30	7,36	7,47	7,94	7,62	0	0	0	2,6	3,29	3,03	1,88	
	40	9	10,66	8,8	10,72	0,03	0	0	3,55	4,36	4,29	2,37	
	50	14,34	13,25	12,48	12,65	0,08	0,01	0	0,01	4,77	6,17	6,2	3,81
	60	19,7	15,04	13,97	14,68	0,12	0,03	0,01	0,01	10,22	11,12	10,52	8,04
	70	38,05	30,53	32,32	36,03	0,33	0,15	0,06	0,09	12,96	12,13	13,32	11,85
	80	59,03	51,48	48,07	47,33	0,67	0,27	0,34	0,19	21,51	25,78	24,3	21,12
	90	73,43	70,47	66,14	56,55	2,52	1,35	2,49	1,13	29,48	32,23	33,15	30,92

Forrás: Saját kutatás, 2022

A tőkeszerkezet vizsgálatánál a saját tőkét vizsgáltuk meg elsőként, mint a működésképeség egyik legfontosabb tényezőjét (4.táblázat). Az aggregált adatokat vizsgálva arra a következtetésre jutottunk, hogy 2016-ról, 765 milliárd Ft-ról 960 milliárd Ft-ra emelkedett a sajáttőke állománya. Ennek magyarázata az eredményes működésben, valamint a felsőoktatási intézmények méretbővülésében keresendő. Amennyiben az eloszlást vizsgáljuk, megállapítható, hogy számottevő különbségek vannak a vizsgált intézmények között, erre utal a maximum és minimum differenciája, továbbá a percentilisek nagyfokú eltérése is. Jól mutatja a méretbeli különbsége-

ket, hogy az átlag jelentősen eltér a medián értéktől, továbbá a szórás jelentősen meghaladja az átlag értékét. Kedvezőként ítélné meg, hogy a legtöbb dekádban növekedett a saját tőke állománya. A hosszú lejáratú kötelezettségek vonatkozásában szűk mozgástérrel rendelkeznek a felsőoktatási intézmények, hiszen fenntartói hozzájárulás szükséges hozzá, és jellemzően nem tőkepiaci termékeket vesznek. Ezt jól alátámasztja az a tényező, hogy a felsőoktatási intézmények közel 60%-a egyáltalán nem, vagy csak elenyésző mértékben rendelkezik hosszú lejáratú idegen forrással. Az aggregált állomány a vizsgált időszakban hektikusan alakult, 5 és 13 milliárd Ft közötti értékben, amely elhanyagolható a vagyontőmeghez viszonyítva. A működés egyik velejárója, egyben finanszírozási forrás is a rövid lejáratú kötelezettségek állománya. Ennek aggregált értéke 2017-ben érte el csúcspontját, 313 milliárd Ft-os állománnyal, amely ezt követően csökkenő tendenciát követ, azonban a 2019-es 285 milliárd Ft-os állomány meghaladja a vizsgálat első évének értékét. A 2017-es állománybővülés összefüggésben van a tárgyi eszközök értékének növelésével, hiszen a beruházások értéke növeli a rövid lejáratú kötelezettségeket, a szállítókon keresztül. A felsőoktatási intézmények között jelentős eltérések mutatkoznak, ahogyan már azt korábbi változók vizsgálatánál konstatáltuk. Ennek magyarázata az felsőoktatási intézmények költségvetésének és vagyónának méretében keresendő.

5. táblázat: *Eredménykimutatás kiemelt sorainak leíró statisztikai a mintába került felsőoktatási intézményeknél (mrd Ft-ban)*

	MB2019	MB2018	MB2017	MB2016	TevER2019	TevER2018	TevER2017	TevER2016	MSZE2019	MSZE2018	MSZE2017	MSZE2016	
Átlag	30,93	28,33	25,38	22,29	1,9	1,44	1,26	1,22	1,92	1,42	1,25	1,27	
Medián	11,07	10,38	10,63	8,65	0,52	0,56	0,35	-0,13	0,49	0,5	0,35	-0,01	
Szórás	42,2	38,04	32,43	26,06	4,61	2,16	3,12	3,35	4,61	2,24	3,11	3,31	
min	0,66	0,69	0,92	1,22	-1,94	-0,73	-3,23	-1,4	-1,92	-0,73	-3,34	-1,43	
max	97,34	90,74	87,99	81,45	17,86	8,17	11,87	12,97	17,87	8,6	11,85	12,97	
Tizedek	10	2,01	1,76	1,65	2,2	-0,68	-0,47	-0,93	-1,26	-0,64	-0,47	-0,93	-1,15
	20	3,93	4,98	4,11	4,09	-0,27	-0,07	-0,7	-0,83	-0,21	-0,07	-0,7	-0,71
	30	6,69	6,54	6,3	5,19	-0,19	-0,01	-0,46	-0,52	-0,19	-0,01	-0,45	-0,45
	40	7,44	8,75	8,19	7,75	-0,02	0,42	-0,01	-0,26	-0,02	0,4	-0,01	-0,16
	50	11,07	10,38	10,63	8,65	0,52	0,56	0,35	-0,13	0,49	0,5	0,35	-0,01
	60	16,39	14,44	13,93	12,55	0,95	1,08	0,68	0,43	0,95	0,78	0,68	0,43
	70	28,69	24,93	26,08	26,02	1,51	1,74	1,07	1,71	1,56	1,91	1,08	1,77
	80	46,89	46,58	42,43	44,12	2,41	3,66	3,72	2,89	2,27	3,66	3,73	2,89
	90	68,22	98,53	88,88	74,46	9,38	4,74	5,74	6,3	9,48	4,74	5,66	6,23

Forrás: Saját kutatás, 2022

Az eredménykimutatás vonatkozásában nem állt minden változó rendelkezésre, így az eredményalakulást leginkább befolyásoló változókat emeltük ki (5.táblázat). A működési bevételek aggregált értéke számottevően emelkedett, 512 milliárd Ft-ról 742 milliárd Ft-ra, annak ellenére, hogy a felsőoktatásba jelentkezők száma stagnált a vizsgált időszakban – csak 2019-ben figyelhető meg emelkedés a felvételi rendszer szigorításának hatására. A bevételek növekedése különösen a medián feletti tizedelőknél volt nagymértékű, tehát a nagyobb felsőoktatási intézmények tudták érdemben bevételi forrásaikat bővíteni. A működésképességről beszédesebb adat a tevékenység eredményének vizsgálata, amely az államháztartási számvitelben az üzemi eredménynek (idegen szóval EBIT-nek) megfeleltethető érték, az alaptevékenység „jövedelmezőségét” hivatott bemutatni. Az adatok elemzéséből megállapítható, hogy a mintába került felsőoktatási intézmények fele veszteségesen működött 2016-ban, 2017-től kezdve a mintába került intézmények már csak 40%-a volt veszteséges. Ez a tény árnyalja a saját tőke bővülésénél tapasztalható kedvező értéket, hiszen a kisebb méretű intézményeknél jelentős működési nehézségek tapasztalhatók. A tevékenység eredményénél tapasztaltak a mérleg szerinti eredménynél is megfigyelhetők, amely kedvezőtlennek értékelhető.

A vizsgált utolsó év vonatkozásában a felsőoktatási intézményeket leíró számviteli mutatókat is kiszámítottuk.

6. táblázat: A kalkulált mutatók leíró statisztikái a mintába került felsőoktatási intézményeknél 2019-ben

	MmrT2019	STV2019	STar2019	Ehat2019	LM2019	
Átlag	0,03	1,02	0,65	1,18	1,7	
Medián	0,02	1,02	0,68	1,16	1,04	
Szórás	0,16	0,32	0,22	0,68	1,63	
min	-0,3	0,35	0,06	0,38	0,27	
max	0,53	2,19	0,96	2,87	6,67	
Tizedek	10	-0,23	0,66	0,34	0,45	0,41
	20	-0,04	0,96	0,49	0,55	0,52
	30	-0,01	0,98	0,55	0,67	0,82
	40	0	1	0,62	0,97	0,91
	50	0,02	1,02	0,68	1,16	1,04
	60	0,04	1,04	0,77	1,21	1,44
	70	0,09	1,07	0,8	1,25	1,7
	80	0,13	1,12	0,86	1,56	2,47
	90	0,21	1,2	0,93	2,51	4,87

Forrás: Saját kutatás, 2022

A működés eredményessége mutató arról ad tájékoztatást, hogy mekkora a működési bevételekből képződő mérleg szerinti eredmény, vagyis a működés megtérülése. A felsőoktatási intézmények 40%-nál ez az érték negatív, tehát a ráfordítások meghaladják a realizált bevételeket, amely kedvezőtlennek tekinthető. A saját tőke növekedése ebből adódóan szintén 40%-nál nem éri el a kedvező tartományt. A saját tőke aránya abban az esetben kedvező, ha 60%-ot meghaladja, amely a vizsgált évben a felsőoktatási intézmények 60%-nál teljesül. A tárgyi eszközök hatékonysága arra világít rá, hogy egységnyi tárgyi eszköz mekkora működési bevétel realizálását teszi lehetővé, ennek a küszöbértéke 1-es. A 6. táblázat negyedik oszlopa (Ehat2019) arról ad tájékoztatást, hogy az intézmények 50%-nál teljesül e kritérium. Végül a fizetőképesség szempontjából meghatározó likviditási mutató 1,3 feletti értéket a minta 40%-nál tártunk fel. Ez az érték azt jelenti, hogy a minta 40%-nál haladták meg a forgóeszközök a rövid lejáratú kötelezettségek állományát, amely a stabil likviditás egyik fokmérője. Ezen mutató univerzális, tehát a költségvetési gazdálkodásban is értelmezhető. A 7. táblázatban a 6. táblázatban kapott eredményeket kategóriákba rendeztük.

Ezen adatok alapján megállapítható, hogy a működés eredményessége az univerzitások 45,8%-nál, a saját tőke változása 41,7%-nál, a saját tőke aránya 37,5%-nál volt kedvezőtlen értékű. Az eszközhatékonyság javasolt kritériumértékét 41,7%, a likviditási mutató kapcsán 58,3%-a nem abszolválja a képző intézményeknek. Az adatok elemzéséből leszűrhető, hogy az egyetemek vagyoni, pénzügyi és jövedelmezőségi helyzete nagyjából jól meghatározható, a minta kevesebb mint kétharmadánál volt megfelelő (7. táblázat).

7. táblázat: A kalkulált mutatók kategóriái a mintába került felsőoktatási intézményeknél 2019-ben

kMmT2019						kSTv2019					
		Meg- osz- lás	%	Elérhe- tő adat %	Össz. %			Meg- oszlás	%	Elérhe- tő adat %	Össz. %
Elérhető adat	Kockázatos	11	45,8	45,8	45,8	Elérhető adat	Kockázatos	10	41,7	41,7	41,7
	Pozitívum	13	54,2	54,2	100,0		Pozitívum	14	58,3	58,3	100,0
	Total	24	100	100			Total	24	100	100	
kSTar2019						kEhat2019					
Elérhető adat	Kockázatos	9	37,5	37,5	37,5	Elérhető adat	Kockázatos	10	41,7	41,7	41,7
	Pozitívum	15	62,5	62,5	100,0		Pozitívum	14	58,3	58,3	100,0
	Total	24	100	100			Total	24	100	100	
kLM2019											
		Megoszlás		%	Elérhető adat %	Összesített %					
Elérhető adat	Kockázatos		14		58,3	58,3		58,3			
	Pozitívum		10		41,7	41,7		100,0			
	Total		24		100,0	100,0					

Forrás: Saját kutatás, 2022

Az előzőekben az egyes mutatók értékeit külön-külön értékeltük, azonban fontos, hogy együtt is vizsgáljuk a különböző tényezőket, ennek megfelelően a kockázat mértékét kifejező pontrendszert alkottunk meg. Ebben a minél magasabb érték a kedvező (7.táblázat).

8. táblázat: A kockázati pontszám a mintába került felsőoktatási intézményeknél 2019-ben

		Megoszlás	%	Elérhető adat %	Összesített %
Elérhető adat	0	3	12,5	12,5	12,5
	0,2	3	12,5	12,5	25,0
	0,4	3	12,5	12,5	37,5
	0,6	7	29,2	29,2	66,7
	0,8	3	12,5	12,5	79,2
	1,0	5	20,8	20,8	100,0
	Total	24	100,0	100,0	

Forrás: Saját kutatás, 2022

A 8. táblázat adataiból kiolvasható, hogy 0 pontot ért el, vagyis minden kalkulált mutató vonatkozásában kedvezőtlen tartományban a vizsgált egyetemek és főiskola 12,5%-a, ugyanakkora arányban van az egy és két változónál jó értéket elért felsőoktatási intézmények aránya. 29,2%-os azon intézmények aránya, ahol 3 mutató volt kedvező, míg a legjobb értékkel bíró egyetemek aránya egyharmad. Keresztábra elemzéssel vizsgáltuk a kockázati pontszám, valamint a modellváltás státuszát, amely segítségével azt kívántuk alátámasztani mely felsőoktatási intézményi kör bírt kisebb gazdálkodási kockázattal 2019-ben.

9. táblázat: A kockázati pontszám keresztábra-elemzése

		Kockázati pontszám						Total
		0,0	0,2	0,4	0,6	0,8	1,0	
Modell-váltó	Nem	1	0	0	1	2	1	5
	Igen	2	3	3	6	1	4	19
Total		3	3	3	7	3	5	24

Forrás: Saját kutatás, 2022

A keresztábra elemzésből látható, hogy alacsonyabb kockázati pontokkal a modellváltó egyetemek rendelkeznek, ebből fakadóan azon egyetemek, amelyek nem döntöttek a modellváltás mellett, kedvezőbb gazdálkodási attribútumokkal rendelkeztek a pandémiát megelőző időszakban. Ez azt jelenti, hogy a modellváltó intézmények több gazdálkodási területen elmaradt a modellváltást nem megvalósító felsőoktatási intézményeknél. Különösen a likviditásnál mutatható ki ez a fejlemény. Ugyanakkor ezen állítás statisztikailag nem igazolható, hiszen a Chi² próba szignifikanciaszintje 0,319-as volt, tehát a változók között nincs statisztikailag kimutatható kapcsolat (9.táblázat).

10. táblázat: A 2022-től 2026-ig esedékes támogatások leíró statisztikai elemzése

	TÁM2022	TÁM2023	TÁM2024	TÁM2025	TÁM2026	DIF	KTGv2022	Bvalt	
Átlag	17,02	16,94	17,11	17,3	17,48	-15,95	44,4	1,8	
Median	8,68	8,72	8,77	8,83	8,87	0,53	24,35	1,82	
Szórás	16,1	15,57	15,68	15,87	16,33	31,97	56,48	0,68	
Minimum	2,93	2,94	2,94	2,95	2,65	-95,43	0,66	1	
Maximum	54,73	50,36	50,57	50,72	51,01	4,82	204,89	3,77	
Tizedek	10	3,3	3,35	3,4	3,45	2,95	-81,56	5,72	1
	20	4,49	5,04	5,02	5,07	5,1	-48,97	7,23	1
	30	5,99	5,96	6	6,05	6,1	-3,34	11,71	1,34
	40	6,38	6,51	6,68	6,86	6,74	-1,17	14,69	1,47
	50	8,68	8,72	8,77	8,83	8,87	0,53	24,35	1,82
	60	15,16	15,28	15,71	15,97	16,3	1,35	27,66	2,08
	70	17,74	18,06	18,38	18,69	19	1,62	38,62	2,16
	80	37,59	38,43	39	39,59	39,73	2,25	48,41	2,36
	90	44,29	44,4	44,77	46,18	49,5	4,44	154,9	2,49

Forrás: Saját kutatás, 2022

A támogatási összegek jelentősen szóródnak, amely a regionális szerepkör, az oktatás komplexitásából és egyéb szakmai szempontokból adódóan. A legkisebb összeg 3 milliárd Ft, míg a támogatási maximum évi 55 milliárd Ft-ot közelíti. Amennyiben a 2019-es működési bevételt és a 2022-ben esedékes támogatást vetjük össze, megállapítható, hogy a minta 60%-nál meghaladja a korábbi összes bevételt a megítélt támogatás, ezt a bevételváltozás (Bvalt) oszlop is alátámasztja. A potenciális költségvetés is jelentősen meghaladja a 2019 előtti bevételeket, így jelentősebb költségvetési forrásból gazdálkodhatnak a felsőoktatási intézmények.

A 11. táblázatból látható, hogy legnagyobb forrásból a Debreceni Egyetem, a Szegedi Tudományegyetem, valamint a Pécsi Tudományegyetem, továbbá a Semmelweis Egyetem gazdálkodik az elkövetkező öt évben. A minta átlagát meghaladja a Magyar Agrár - és Élettudományi Egyetem, a Széchenyi István Egyetem és a Budapesti Gazdasági Egyetem támogatási összege is. A legkisebb támogatási összeg felett a 2021-ben létrehozott Tokaj-Hegyalja Egyetem diszponál. Ezen támogatási összegek nem tekinthetők alanyi jogú támogatásnak, hiszen feltételekhez kötött az elérésük, amelyek különösen az alábbi területekre vonatkoznak:

- publikációk,
- hallgatói létszám,
- tehetség gondozás,
- sporttevékenység,
- lemorzsolódás foka.

11. táblázat: A megítélt támogatási összegek egyetemenként

Ssz.	Alapítvány	2022	2023	2024	2025	2026	Össz.
1	Budapesti Gazdasági Egyetemért Alapítvány	16,24	16,85	17,06	16,97	16,79	83,91
2	Dunaújvárosi Egyetemért Alapítvány	3,304	3,349	3,4	3,446	2,647	16,147
3	Gróf Tisza István Debreceni Egyetemért Alapítvány	54,73	50,36	50,57	50,72	51,01	257,38
4	Maecenas Universitatis Corvini Alapítvány	5,03	5,04	5,04	5,07	5,1	25,28
5	Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetemért Alapítvány	24,93	25,04	25,05	24,81	24,63	124,47
6	Magyar Táncművészeti Egyetemért Alapítvány	2,93	2,94	2,94	2,95	2,95	14,7
7	Marek József Alapítvány	5,99	5,96	6	6,05	6,1	30,1
8	Moholy-Nagy Művészeti Egyetemért Alapítvány	8,47	8,35	8,39	8,31	7,95	41,46
9	Nemzeti Egészségügyi és Orvosképzésért Alapítvány	37,59	38,43	39	39,59	39,73	194,34
10	Neumann János Egyetemért Alapítvány	4,1	4,18	4,25	4,33	4,41	21,27
11	Nyíregyházi Egyetemért Alapítvány	6,38	6,51	6,68	6,86	6,65	33,08
12	Pannon Egyetemért Alapítvány	8,68	8,72	8,77	8,83	8,87	43,87
13	Rudolf Kálmán Óbudai Egyetemért Alapítvány	15,16	15,28	15,71	15,97	16,3	78,43
14	Soproni Egyetemért Alapítvány	6,13	6,3	6,44	6,56	6,74	32,17
15	Széchenyi István Egyetemért Alapítvány	17,74	18,06	18,38	18,69	19	91,87
16	Szegedi Tudományegyetemért Alapítvány	44,29	44,4	44,77	46,18	49,5	229,15
17	Színház- és Filmművészetért Alapítvány	4,49	5,07	5,02	5,26	5,11	24,95
18	Testnevelési Egyetemért Alapítvány	6,89	7,38	7,89	7,38	7,87	37,41
19	Tokaj-Hegyalja Egyetemért Alapítvány	1,65	1,65	1,65	1,65	0,65	7,25
20	Universitas Miskolcensis Alapítvány	14,51	14,57	14,97	15,22	15,41	74,67
21	Universitas Quinqueecclesiensis Alapítvány	42,61	42,38	42,69	42,92	43,13	213,73

Forrás: 2021. évi CIII. törvény I. melléklete alapján saját szerkesztés

KÖVETKEZTETÉSEK

A tanulmány két kutatási kérdést vizsgált, az első a historikus adatok alapján értékelte a hazai felsőoktatási intézmények 2016-2019 közötti gazdálkodását a vizsgálati minta alapján. Az eszközállomány vizsgálatából leszűrhető, hogy a felsőoktatási intézményekből választott minta alapján jelentős vagyonnövekedés volt megfigyelhető. A növekedés háttérében a tárgyi eszközök állományának növekedése, valamint a vevői követelések bővülése áll.

A tőkeszerkezetet vizsgálva megállapítható, hogy a vagyon növekedését követte a saját tőke állományának emelkedése, amely pozitív folyamatként értékelhető, emellett a kötelezettségállomány csökkenő tendenciát követett. A saját tőke alakulását árnyalja azonban, hogy a vizsgált felsőoktatási intézmények 40%-a negatív mérleg szerinti eredményt produkált a vizsgált időszakban, minden vizsgált évben 3 egyetem volt veszteséges. Két évben is veszteséges működő egyetemek száma 8, míg három évben is veszteséget realizáló felsőoktatási intézmények száma 4. Ezen felsőoktatási közös jellemzője, hogy vidéki egyetemek, és jelentős regionális szerepkörrel rendelkeznek. Ezen tény azért is kedvezőtlen lehet, mert ezáltal kevésbé tudják hatékonyan betölteni a regionális gazdaságban meghatározó, iránymutató szerepüket azon intézmények, amelyek veszteségesen működtek. A minden évben eredményesen működő egyetemek száma 4, ezen egyetemek az ország meghatározó egyetemei, fele-fele arányban vidéki és budapesti székhelyűek. A kutatás megállapította, hogy a modellváltó intézmények a modellváltást megelőzően számos gazdálkodási területen kedvezőlenebb jellemzőkkel bírtak, de ezen megállapítás statisztikailag nem volt szignifikáns. Ebből fakadóan a modellváltás jelentős pénzügyi segítséget jelent az intézményeknek, amennyiben teljesítik a finanszírozási feltételeket. Tehát fontos hangsúlyozni, hogy a magasabb támogatási összegek nem alanyi jogon járnak, a modellváltó intézményeknek teljesíteni kell az állam által meghatározott feltételeket a támogatások elnyerése érdekében.

JEGYZETEK

- ¹ <https://kormany.hu/hirek/megduplazodik-a-felsooktatas-allami-tamogatasa>
- ² 107/1995. (XI.4.) OGY határozat a felsőoktatás fejlesztésének irányelveiről, 9. pont
- ³ A Kormány 1459/2018. (IX. 25.) Korm. határozata a Budapesti Corvinus Egyetem fenntartói feladataival kapcsolatos egyes kérdésekről

FELHASZNÁLT IRODALOM

Albrecht, Douglas – Ziderman, Adrian (1992): *Funding Mechanisms for Higher Education. Financing for Stability, Efficiency, and Responsiveness*. World Bank, Washington.

Állami Számvevőszék (2021): Hat egyetemet vizsgált az ÁSZ, indokolt volt a modellváltás <https://www.aszhirportal.hu/hirek/hat-egyetemet-vizsgalt-az-asz-indokolt-volt-a-modellvaltas>

Bara Zoltán (2000): A felsőoktatás finanszírozása rendszerelméleti nézőpontból. *Magyar Felsőoktatás*, 5–6. sz. 8–13 p.

Barakonyi Károly (2009): Felsőoktatási stratégiaalkotás és kormányzás. In: Drótos Gy. - Kováts G. (szerk.) *Felsőoktatás-menedzsment*. Budapest, Aula. 87–108. p.

Barr, Nicholas (2004): Higher Education Funding. *Oxford Review of Economic Policy*, Vol. 20, No. 2., 264-283. p.

de Boer, Harry – Jongbloed, Benjamin – Bennenworth, Paul Stephen – Cremonini, Leon – Kolster, Renze – Kottmann, Andrea-Lemmens-Krug, Katharina – Vossensteyn, Johan (2015): Performance-based funding and performance agreements

- in fourteen higher education systems. Report for the Ministry of Education, Culture and Science. Twente, Netherland: Center for Higher Education Policy Studies. University of Twente.
- Capano, Gilberto – Regini, Marino – Turri, Matteo: Changing Governance in Universities: Italian Higher Education in Comparative Perspective, Palgrave Macmillan, ISBN: 978-1-137-54817-7, 198 p.
- Clark, Burton Robert (1983): *The Higher Education System*. Berkeley, University of California Press.
- Derényi András (2020): Az intézményi működési keretek átalakítási kísérletei a magyar felsőoktatásban, *Educatio* 29(1), 64-77. p.
- Domokos László – Pulay Gyula (2020): Sustainable Budget and the Sustainability Appearing in the Budget, *Public Finance Quarterly* 65:2. special edition 25-56. p.
- Doyon, Paul (2001): A review of higher education reform in modern Japan, *Higher Education* 41., 443-470. p.
- Eurydice (2000): Two decades of reform in higher education in Europe: 1980 onwards. European Commission, Brüsszel.
- Gronitzka, Ase – Massen, Peter – De Boer, Harry (2017): Change in University Governance Structures in Continental Europe. *Higher Education Quarterly*, Vol. 71. No. 3. Special issue. 274–289. p.
- Johnstone, Donald Bruce (1998): The financing and Management of Higher Education: A Status Report on Worldwide reforms. World Bank, Washington.
- Jongbloed, Ben (2003): Institutional Funding and Institutional Change. In: File, J.–Goedegebuure, L. (szerk.): *Real-time Systems. Reflections on Higher Education in the Czech Republic, Hungary, Poland and Slovenia*. Center for Higher Education Policy Studies, University of Twente, Enschede
- Kováts Gergely (2006): A felsőoktatási finanszírozás modelljei, *Közgazdasági szemle*, LIII. évf. 919-938 p.
- Kováts Gergely (2019): A bizalom szerepe egy felsőoktatási reform megvalósulásában: a fenntartói megállapodások esete, *Vezetéstudomány* 50:6, 2-13. p.
- Kolozsi Pál Péter – Lentner Csaba – Parragh Bianka (2017): Közpénzügyi megújulás és állami modellváltás Magyarországon. [Renewal of Public Finances and Change of the State Management Model in Hungary] *Polgári Szemle: Gazdasági És Társadalmi Folyóirat* 13 (4-6) pp. 28-51
- Lentner Csaba(2015): Uncertainty Factors in National Economy Planning - International Effects and Hungary's Outlook Up to 2050 *Central European Political Science Review* 16 : 62 pp. 9-26. , 18 p.
- Lentner Csaba – Molnár Petronella – Nagy Vitéz (2020): Accrual accounting and public finance reforms in Hungary: the study of application in the public sector, *ECONOMIC ANNALS-XXI* 183 : 5-6 pp. 89-105 p.
- Lentner Csaba – Hegedűs Szilárd (2021): Certain issues of the sustainability of public services in municipalities on macro and micro levels, with special regard to the period of the COVID-19 pandemic crisis in Hungary, *ECONOMIC ANNALS-XXI* 190 : 5, 149-161.p.
- Lentner Csaba – Nagy Vitéz (2021): Public finance reforms and corporate sector impact: A study of Hungary, *CORPORATE OWNERSHIP AND CONTROL* 18 : 3, 191-200 p.
- McMahon, Walter W. (2002): Education and Development: Measuring the Social Benefits, Oxford University Press
- Ouyang, Kang (2004): Higher Education Reform in China Today, Policy Futures in Education, Volume 2, Number 1, 2004
- Pruvot, Enora Bennetot – Estermann, Thomas (2017): University autonomy in Europe III. The scorecard 2017. Brussels, Belgium: European University Associations.
- Sági Judit – Tatay Tibor – Lentner Csaba – Neumann Virág Ildikó (2017): Certain Effects of Family and Home Setup Tax Benefits and Subsidies, *Public Finance Quarterly*, 62:2. 171-187.
- Veres Pál (2016a): Stratégiai irányok és irányváltások a felsőoktatási jogszabályok alapján, 1988–2014. In: Derényi A. & Temesi J. (szerk.): *A magyar felsőoktatás 1988 és 2014 között*. Budapest, Oktatókutató és Fejlesztő Intézet. 37–51. p.
- Veres Pál (2016b): Az 1998–2014 közötti korszak áttekintése a felsőoktatási stratégiai dokumentumok alapján. In: Derényi A. és Temesi J. (szerk.) *A magyar felsőoktatás 1988 és 2014 között*. Budapest, Oktatókutató és Fejlesztő Intézet. 13–36. p
- Veres Pál – Golovics József (2021): Tehermegosztás és pénzáramlások a felsőoktatásban: ki fizeti végül a révszét? *Polgári Szemle*, 17. évf. 4-6. szám, 2021, 201–215.p., DOI: 10.24307/psz.2021.1214
- Verhoest, Koen – Van Thiel, Sandra – Bouckaert, Geert – Lægheid, Per (2012): Introduction. In Verhoest, Koen - Van Thiel, Sandra - Bouckaert, Geert - Lægheid, Per (Eds.), *Government agencies: Practices and lessons from 30 countries* (3-17.p.). Basingstoke, UK: Macmillan.
- Kekva tv. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a2100009.tv>
2021. évi CIII. törvény <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A2100103.tv>
2011. évi CCIV. törvény Felsőokt. tv. (új) <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100204.tv>